

# **L'HOME QUE VA MORIR**

**EL FAR  
35**

Títol original:

*The Man Who Died*

© 2018 Anna Turró Armengol, per la traducció

© 2018 Julià Guillamon, per la introducció

© Shutterstock, per la imatge de portada.

© 9 Grup Editorial, per l'edició

Angle Editorial

c. Mallorca, 314, 1r 2a B

08037 Barcelona

T. 93 363 08 23

[www.angleeditorial.com](http://www.angleeditorial.com)

[angle@angleeditorial.com](mailto:angle@angleeditorial.com)

Primera edició: setembre de 2018

ISBN: 978-84-15307-55-6

DL B 18864-2018

Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

D. H. Lawrence

# L'HOME QUE VA MORIR

Introducció de Julià Guillamon

Traducció d'Anna Turró Armengol

 Angle Editorial

# Taula

- 9 UNA CALIDESA PROFUNDA I PLENA  
DE REPLECS, per Julià Guillamon
- 23 L'HOME QUE VA MORIR
- 25 PRIMERA PART
- 65 SEGONA PART

## Una calidesa profunda i plena de replecs

Va ser Josep Palau i Fabre qui em va parlar de *L'homme qui était mort*, una novel·la de D. H. Lawrence, que Gallimard va publicar en francès el 1933, amb un pròleg de Pierre Drieu la Rochelle. Palau l'havia llegit a París, en unes circumstàncies molt especials, i li havia produït un gran efecte, per la qualitat del text i perquè s'identificava amb el personatge de l'home mort. En els primers anys de la postguerra s'havia dedicat a l'activitat clandestina. Al desembre del 1945 s'havia establert a París amb una beca de l'Estat francès, havia connectat amb els exiliats republicans i s'havia integrat en una entitat que promovien. El diari falangista de Barcelona *Solidaridad Nacional* havia divulgat un article seu del 1939, els refugiats l'havien acusat

de ser un infiltrat i l'havien «crucificat». Aleshores Palau va descobrir el text de Lawrence. He mirat les notes de les converses que vam tenir a l'estiu de l'any 2001 i he trobat transcrits els comentaris de Palau:

«És un Crist pagà, un taumaturg, que es va ressuscitant. Pensa: “Ja m’han fotut prou, ara que els fotin”. Fa la seva vida i deixa l'altruisme per als altres. És un Crist que torna al paganisme i que acaba convivint amb una dona. El vaig llegir en els anys negres, cap al 1948 o el 1949, i em va produir un reconfort extraordinari».

Em vaig endur el llibre a casa, el vaig llegir i em va interessar per unes raons diferents de les de Palau. Feia poc havia llegit una novel·la de Roger Caillois que té un cert paral·lelisme amb *L'home que va morir*. Es titula *Ponce Pilate* (1961) i també planteja una ucronia evangèlica. Davant la possibilitat de fer morir Jesús a la creu, després d'escoltar els interessos dels uns i dels altres, Pilat, que és un home format en el pensament clàssic i seguidor de la filosofia estoica, decideix deixar-lo anar. Jesús esdevé un mestre estimat, però no arriba a ser el messies promès. És una paradoxa sensacional.

El pròleg de Pierre Drieu la Rochelle era un altre motiu d'interès. Als anys vuitanta va ser un autor bastant llegit: *L'homme couvert de femmes*, la novel·la d'un seductor; *Gilles*, l'autobiografia intel·lectual d'un col·laboracionista. El pròleg era un cant a l'individualisme, en el mateix moment que feixisme i comunisme es disposaven a repartir-se el món. El Drieu sexual, que era el que m'interessava més, tenia moltes coses a dir sobre Lawrence i la seva idea d'una vida física que mena a la vida sexual, que condueix a la vida espiritual.

«Il saute aux yeux que tout ce qu'il dit de la bonne économie du corps et du sexe ne peut être compris que dans une intime liaison avec l'exercice spirituel le plus délicat et le plus perspicace.»

Jo encara no havia fet els quaranta anys i encara que, per generació, m'havia allunyat del panteisme i el sensualisme hippy, pseudohippy i posthippy, aquesta idea espiritual de la sexualitat em seduïa.

Palau i Fabre era un exaltat. Quan descobria un llibre que l'apassionava, ho feia saber a tothom. Em va explicar que el va regalar a Jaume Canyameres, fill de l'editor Ferran Canyameres, per compensar-lo d'un disgust que li havia donat el seu pare.

Als anys quaranta, Palau enviava a Maria Cugueró, la llibretera de les Galeries Laietanes, paquets amb llibres francesos que a Barcelona no es trobaven o que eren cars. *L'home que va morir* va ser un d'aquests llibres. Jo he estat l'última baula d'aquesta cadena que ara es reprèn, mitjançant una recomanació que vaig fer a la revista *El Temps* i a l'interès que va despertar en l'editora d'Angle Editorial, Rosa Rey.

D. H. Lawrence va escriure *L'home que va morir* en dues tongades, el 1927 i el 1928. Es va publicar el 1929 amb el títol de *The Escaped Cock*, en una edició limitada. La primera edició amb el títol de *The Man Who Died* és del 1931. Lawrence ja era mort (va morir el 2 de març de 1930: tenia quaranta-quatre anys) i no va poder aprovar el canvi de títol. Palau opinava, potser per influència d'Octavio Paz, de qui va ser molt amic, que *The Plumed Serpent* (1925), que passa a Mèxic, és una novel·la superior a *L'amant de Lady Chatterley*, la seva obra més coneguda, escrita entre el 1926 i el 1927 i traduïda al català el 1979. En aquest llibre, Lawrence inventa una nova religió dedicada al culte de Quetzalcóatl, la serp emplomallada, que tam-



bé té un paper important a l'obra que Agustí Bartra va escriure a l'exili, com un símbol de regeneració. *The Plumed Serpent* és una novel·la messiànica. A D. H. Lawrence. *Biografia literaria*, Frank Kermode, per parlar-ne malament, fa servir els termes «lideratge», «reforma sexual» i «sermons profètics». És possible que *L'home que va morir* sigui una reacció a aquestes idees de reforma i lideratge, i als sermons de *The Plumed Serpent*. Palau ho va entendre bé: la novel·la contenia una resposta o una renúncia al messianisme.

*L'home que va morir* és una novel·la de tesi, en la qual la tesi resta amagada darrere imatges sensuais i símbols latents. D. H. Lawrence creia que existia una consciència natural que havia estat reprimida per la civilització moderna. Una de les conseqüències era la insatisfacció de les relacions sexuals, que va ser un dels seus grans temes i un gran motiu d'escàndol en la seva època, que el va obligar a peregrinar pel món. Volia connectar amb una manera de viure anterior a la modernitat, perquè aquesta havia abocat la humanitat al col·lapse. Volia alliberar-se de la mania de l'idealisme. Volia recuperar un inconscient innocent, diferent de l'inconscient culpable de Freud. Volia que la sexualitat fos una cosa preciosa en lloc de ser un acte vergonyant.

L'HOME  
QUE VA MORIR

## PRIMERA PART

Un camperol que vivia a prop de Jerusalem feia poc s'havia comprat un gall de brega d'aspecte escar-ransit però que, a mesura que avançava la prima-vera, va anar traient un plomatge esponerós i, quan les figueres treien fulles a la punta de les branques, ja lluïa resplendent amb un coll corbat de color taronja.

El camperol era pobre. Vivia en una cabanya feta de blocs de fang cuit i només tenia un pati interior, petit i brut, amb una figuera. Treballava de valent a les vinyes i als camps d'oliveres i de blat del seu amo i en acabat se n'anava a dormir a la cabanya de fang, a tocar del camí. Però estava molt orgullós del gall jove. Al pati interior, hi tenia tres gallines malgirbades que ponien uns ous esquifits,

perdien les poques plomes que tenien i generaven una quantitat desproporcionada d'excrements. En un racó, sota un cobert de palla, també hi havia un ase ensopit que sovint acompanyava el camperol a treballar, tot i que de vegades es quedava a casa. Allà també hi vivia l'esposa del camperol, una dona bastant jove amb les celles negres que no era gaire feïnera. Escampava una mica de gra o el que hagués sobrat de l'esmorzar a les gallines i amb una falç tallava el farratge verd per a l'ase.

El gall va créixer i es va fer molt bonic. Per un caprici del destí, va acabar essent un senyor gall en aquell petit pati interior amb tres gallines mig pelades. Va aprendre a estirar el coll i a contestar amb estridència els cants d'altres galls que vivien més enllà d'aquelles parets, en un món que ell desconeixia del tot. Però el seu quiquiriquic tenia una impetuositat especial, i els crits llunyans dels altres galls li causaven un imprevist esclat d'ira.

—Com canta —va dir el camperol mentre es llevava i es posava la camisa d'anar a treballar.

—Podria dominar vint gallines —va fer la dona.

El camperol va sortir al pati i va contemplar amb orgull el gall jove. Una au insolent i vistosa que ja s'havia fet seves les tres gallines espellofades. Però el gall decantava el cap, escoltant el desafiament

de galls invisibles i llunyans, d'un món desconegut. Veus fantasmals que li feien arribar misteriosament els seus cants, des de més enllà. Ell els responia amb una estridència desafiant sense deixar-se acoquinar.

—Qualsevol dia d'aquests se'ns escaparà —va dir la dona del camperol.

Per això el van atreure amb gra, el van agafar malgrat que se'ls va resistir lluitant amb les ales i els peus, i el van lligar per sobre de l'esperó amb una corda que, per l'altre cap, l'unia al pal que aguantava el cobert de palla de l'ase.

El gall jove, alliberat, es va allunyar de les mans humanes amb fatxenderia i un deix d'indignació, va arribar al final de la corda i, en quedar-li la pota travada, va caure per un instant; es va rebolcar frenèticament en el terra brut i polsegós, esporuguint les gallines, i després, a empentes i rodolons, es va posar dret, reflexiu. El camperol i la seva dona van riure a cor què vols i el gall jove els va sentir i va saber, com per una premonició pessimista, que estava lligat per la pota.

Va deixar de saltironar, esvalotar i estarrufar les plomes. Caminava moix fins on la corda li permetia. Però seguia endrapant els millors pessics de menjar. Encara, de vegades, guardava el millor

trosset per a la gallina preferida d'aquell moment. Encara s'hi abraonava, estarrufat i ferotge, balancejant-se i agitant-se a mesura que s'hi acostava, mentre irradiava el seu invisible atractiu. I encara replicava provocador als cants dels altres galls que, lluny, se sentien de matinada.

Ara, però, es percebia una voracitat trista en la manera com endrapava el menjar, i un cert goig vacu en la manera com sotmetia les gallines magres. I, per damunt de tot, la veu havia perdut l'esplendor absoluta del seu cant. Estava lligat per la pota, i n'era conscient. La corda li lligava el cos, l'ànima i l'esperit.

Per dins, però, la seva força vital es mantenia intacta, sense trencar-se. El que s'havia de trencar era la corda. Per això un matí, just abans de trenc d'alba, es va despertar amb una onada sobtada de força, va fer un salt ajudant-se amb les ales i la corda es va trencar. Va deixar anar un crit estrany, es va enfilear d'un bot al capdamunt de la paret i, d'allà estant, va cantar amb una força tan eixordadora que va despertar el camperol.

En aquell mateix moment, a la mateixa hora abans de l'albada d'aquell mateix matí, un home es va despertar d'un son llarg que el retenia. Es va sentir fred i encarcerat, en un forat fet a la roca.

Durant aquell llarg son havia tingut el cos molt adolorit, i encara l'hi tenia. No va obrir els ulls, però sabia que estava despert, balb, fred, encarcerat, adolorit i lligat. Benes glaçades li cobrien la cara, i també les cames, embolcallades juntes. Només tenia lliures les mans.

Es va adonar que, si volia, es podia moure. Però no ho volia. Qui voldria tornar d'entre els morts? Només de pensar a moure's li venien nàusees. Fins i tot el molestava que en ell hagués tingut lloc aquell moviment estrany i d'incalculables conseqüències: el retorn a la consciència. No l'havia desitjat pas. Hauria preferit quedar-se fora, al lloc on fins i tot els records són ben morts.

Però ara havia recuperat alguna cosa, com quan una carta torna al remitent, i estava aclaparat per les nàusees que li provocava. Malgrat això, tot d'una les mans se li van moure. Es van alçar, fredes, feixugues i adolorides. Es van enlairar per treure's la tela del rostre i estirar-se les benes de les espatlles. Tot seguit van caure de nou, fredes, feixugues, balbes, cansades de tant de moviment i sense ganes de bellugar-se més.

Amb la cara destapada i les espatlles lliures va romandre una altra vegada quiet, jacent, descansant en la nul·litat de la mort. Era la cosa més de-

sitjable. I va estar a punt d'aconseguir-ho: el no-res absolut i fred d'estar en un altre món. Però quan gairebé havia marxat, tot d'una, empès per un dolor als canells, se li van alçar les mans per empènyer les benes dels genolls, i els peus se li van començar a despertar, tot i que encara tenia el pit fred i mort.

I per fi es van obrir els ulls, en la foscor. La mateixa foscor! Potser amb una esclatxa tènue de llum pertorbadora que esberlava la negror més absoluta. No podia aixecar el cap. Se li van aclucar els ulls. I, un cop més, tot es va acabar.

Aleshores s'incorporà de sobte i el gran món es va desplegar al seu davant. Li van caure les benes. I les parets de pedra el van encaixonar i li provocaren una nova angoixa: la de l'empresonament. Hi havia esclatxes de llum. Amb l'onada de força generada per la repugnància, es va doblegar endavant, a dins del forat de roca, i va posar les mans fràgils a la paret, prop de les esclatxes de llum.

Alguna cosa li donava força, probablement la repugnància; es va sentir un estrèpit i es va fer una onada de llum, i l'home mort va quedar ajupit al cau, davant de la bestial escomesa de la llum, tot i que amb prou feines clarejava. I el va colpir l'estranya i punyent intensitat de l'aire fi de l'albada. S'havia despertat del tot.